

MILJØ-
DIREKTORATET

FAKTAARK

M-123 | 2014

For å unngå langsiktige og irreversible skader på miljø og helse, er det viktig å finne mindre farlige alternativer til stoffene på disse listene.
Foto: iStockphoto

Lister over svært skadelige kjemiske stoffer

Enkelte kjemiske stoffer har så farlige egenskaper at de ikke bør brukes. For å identifisere de farligste stoffene, har både norske miljømyndigheter og kjemikaliemyndighetene i EU utarbeidet kriterier for hvilke egenskaper som er de aller farligste. Miljømyndighetenes liste over prioriterte miljøgifter og EUs liste over stoffer med særlig farlige egenskaper er laget på bakgrunn av disse utvelgelseskriteriene. For å unngå langsiktige og irreversible skader på miljø og helse, er det svært viktig å finne mindre farlige alternativer til stoffene på disse listene. (Endret november 2014.)

Hva er prioritetslisten

Blant de mest helse- og miljøfarlige stoffene har norske miljøvernmyndigheter prioritert ca. 30 stoffer eller stoffgrupper. Disse stoffene står på miljømyndighetenes liste over prioriterte miljøgifter (prioritetslisten). Det er en nasjonal målsetning at utslipp av prioriterte stoffer skal stansen eller reduseres vesentlig innen 2020.

Kriterier for prioriterte stoffer

Det er utarbeidet et kriteriesett som definerer hvilke stoffer som skal prioriteres. Dette gjelder for eksempel stoffer som er lite nedbrytbare, som hopper seg opp i levende organismer og som har alvorlige langtidsvirkninger som kreft, reproduksjonsskader og arvestoffskader, eller er svært

giftige for miljøet. Andre stoffer er prioritert fordi de har effekter ved lave konsentrasjoner og påvirker viktige biologiske prosesser, for eksempel hormonforstyrrende stoffer. Det er viktig at stoffer med slike farlige egenskaper ikke slippes ut i naturen.

Fortsatt gjenværende bruksområder

Mange av stoffene på prioritetslisten er regulert: Noen av stoffene er totalt forbudt å bruke, for andre er det satt begrensninger for visse produktgrupper eller enkelte bruksområder. Men det finnes fortsatt gjenværende bruksområder for enkelte av stoffene. Samtidig vil nye stoffer kunne føres opp på prioritetslisten etter hvert som vi får mer kunnskap.

Hva er kandidatlisten?

Kandidatlisten er en liste de europeiske kjemikaliemyndighetene (ECHA) har opprettet over stoffer med særlig alvorlige helse- og miljøfarlige egenskaper. Stoffene på listen er kandidater til å bli underlagt godkjenningsordningen under REACH, kjemikalieforordningen i EU. Godkjenningsordningen innebærer at de som fremstiller, importerer eller bruker disse stoffene må søke om tillatelse. Stoffer som vil kreve godkjenning før omsetning og bruk, føres videre over i REACH-forordningens vedlegg XIV. Kandidatlisten blir løpende oppdatert med nye stoffer.

Kriterier for stoffene på kandidatlisten

Stoffer på kandidatlisten er stoffer som har egenskaper som kan medføre alvorlige og irreversible effekter på menneskers helse og på miljøet. Utvelgelseskriteriene som er lagt til grunn for å definere hvilke stoffer som skal føres opp på kandidatlisten under REACH samsvarer langt på vei med de kriteriene som norske miljømyndigheter har utarbeidet for å definere stoffer på miljømyndighetenes nasjonale liste over prioriterte miljøgifter (prioritetslisten). En viktig forskjell er at stoffer som er kreftfremkallende, arvestoffskadelige eller reproduksjonsskadelige vil kunne føres opp på kandidatlisten på bakgrunn av de helsefarlige egenskapene alene.

Leverandøren skal sørge for informasjon

I tillegg til at kandidatlistestoffene er kandidater for å omfattes av godkjenningsordningen i REACH, er det knyttet flere plikter til kjemikalier og produkter som inneholder kandidatlistestoffer. Blant annet skal også leverandører av faste bearbejdede produkter som inneholder stoffer på kandidatlisten, sørge for at deres kunder får in-

formasjon om sikker håndtering. Videre skal leverandører av et kandidatlistestoff eller en stoffblanding som inneholder et kandidatlistestoff, fremskaffe sikkerhetsdatablad til sine kunder. Også forbrukere har krav på informasjon på forespørsel.

Substitusjon, erstatning av farlige kjemikalier

Alle virksomheter som bruker produkter som inneholder kjemikalier som kan være en risiko for helse og miljø, omfattes av substitusjonsplikten (produktkontrollloven § 3a). For å oppfylle kravene til substitusjon, er det viktig å identifisere de stoffene som har de farligste egenskapene og begynne med å erstatte disse. Miljødirektoratet fokuserer på de stoffene som står på miljømyndighetenes liste over prioriterte miljøgifter og kandidatlisten i REACH. Det er et mål at disse erstattes med bedre alternativer.

LENKER

Kjemikaliesøk omfatter flere lister med stoffer – med informasjon om hvilke stoffer som er oppført på de ulike listene og om hvordan stoffene er regulert. Kandidatlista og prioritetslista er inkludert.

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Database/Kjemikalier/>

Informasjon om stoffene på prioritetslisten – forekomst i miljøet, effekter, bruksområder og tiltak for å redusere utslippene:

<http://www.miljostatus.no/Tema/Kjemikalier/Kjemikalielister/Prioritetslisten/>

Informasjon om noen av stoffene på prioritetslisten, og hvilke vanlige forbrukerprodukter som kan inneholde disse:

<http://www.erdetfarlig.no>

Veileder til substitusjon:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Veileder/Substitusjonsplikten/>